

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

نحوه نظارت بر اجرای قوانین رقابت و ضد انحصار
در ایران و کشورهای منتخب

نگارنده:

گیتی شاکری

آذرماه ۱۳۹۴

چکیده

در این گزارش به طور خلاصه، به بررسی وظایف و استقلال^۱ سازمان هایی که در کشور ایران و برخی از کشورهای منتخب شامل ایالات متحده آمریکا، کانادا، ایتالیا، نروژ، ترکیه و چین، مسئولیت ضمانت اجرایی قوانین رقابت و ضدانحصار را بر عهده دارند، پرداخته شده است.

سازمان های مذکور در هر یک از کشورهای مورد بررسی، از لحاظ روش انتصاب اعضاء و رئیس سازمان، تعیین بودجه سازمان و سایر مواردی که بر استقلال سازمان تاثیر گذارند، از ویژگی های منحصر به فردی برخوردارند. بررسی های این گزارش نشان می دهد که در میان کشورهای مورد بررسی، سازمان ضدانحصار ایتالیا از استقلال نسبی خوبی برخوردار است، به طوری که انتصاب تمام اعضای سازمان ضدانحصار توسط مجلس صورت می گیرد و بودجه سازمان مذکور نیز توسط مجلس تعیین می گردد.

بخش دولتی در سایر کشورهای مورد بررسی، به طرق مختلف می تواند در انتصاب اعضای سازمان یا رئیس آن، دخالت داشته باشد و به جز سازمان رقابت ترکیه که بودجه آن به صورت درصد ثابتی از کارمزدهایی^۲ است که توسط شرکت های خصوصی به دولت پرداخت می شود، بودجه سایر سازمان های مربوط به رقابت در کشورهای دیگر، جزئی از بودجه دولت می باشد.

مقدمه

اولین و مهم ترین شرط به وجود آمدن یک رشد اقتصادی با ثبات و پایدار، وجود ساختار سالم و کارآمد اقتصادی است. تا زمانی که فرایند عملکرد بازار از علایم صحیح دستور نگرفته و به دلایل مختلف مختل شده باشد، هیچ گونه سیاست گذاری یا ابزار اقتصادی نمی تواند به رشد اقتصادی، افزایش اشتغال و کنترل تورم کمک کند. بسیاری از اقتصادهای جهان، به خصوص اقتصادهای صنعتی و پیشرفته، از سال ها قبل، از طریق ایجاد قانون و جایگاه مناسب و قدرتمندی که مانع ایجاد اختلال ها و انحصارها در بازار شود، به اصلاح ساختاری مکانیزم و شرایط بازار، اقدام نموده اند.

در این گزارش به طور خلاصه، به بررسی وظایف و استقلال سازمان هایی که در کشور ایران و برخی از کشورهای منتخب شامل ایالات متحده آمریکا، کانادا، ایتالیا، نروژ، ترکیه و چین، مسئولیت ضمانت اجرایی قوانین رقابت و ضدانحصار را بر عهده دارند، خواهیم پرداخت.

^۱ منظور از استقلال در این گزارش، استقلال سازمان مربوط به رقابت در هر کشور، از دولت آن کشور است.

^۲ برای توضیح در مورد کارمزدهای مذکور، به بخش ترکیه مراجعه شود.

ایران

با ادغام لایحه ی رقابت مندی بازار در لایحه ی اصلاحات اصل ۴۴ قانون اساسی، لایحه مذکور در خرداد ماه ۱۳۸۲، توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تایید گردید و به مجلس ارسال شد و در تیر ماه سال ۱۳۸۷، در چارچوب مجموعه قوانین و مقررات اجرایی، به دولت ابلاغ گردید.

بر اساس ماده ۶۲ قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۵/۱۲، شورای رقابت تنها مرجع رسیدگی به روبه های ضد رقابتی است و مکلف است رأساً و یا بر اساس شکایت هر شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی از جمله دادستان کل یا دادستان محل، دیوان محاسبات کشور، سازمان بازرسی کل کشور، تنظیم کننده های بخشی، سازمانها و نهادهای وابسته به دولت، تشکل های صنفی، انجمن های حمایت از حقوق مصرف کنندگان و دیگر سازمانهای غیر دولتی، بررسی و تحقیق در خصوص روبه های ضد رقابتی را آغاز و در چهارچوب ماده (۶۱) این قانون تصمیم بگیرد.

اعضای شورا، ترکیبی از سه نماینده مجلس، دو قاضی از دیوان عالی کشور، دو صاحب نظر اقتصادی، یک حقوق دان، دو صاحب نظر در تجارت، یک صاحب نظر در صنعت، یک صاحب نظر در خدمات زیربنایی و یک متخصص امور مالی است که به ترتیب توسط مجلس شورای اسلامی، رئیس قوه قضاییه، وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر دادگستری، وزیر بازرگانی، وزیر صنایع و معادن، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزیر امور اقتصادی و دارایی انتخاب می گردند. همچنین یک نفر نیز از طرف اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و یک نفر نیز از طرف اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران، انتخاب می گردند. بنابراین اعضای شورا، متشکل از افرادی از قوای سه گانه (مجریه، مقننه و قضاییه) و بخش خصوصی هستند.

لازم به ذکر است که شورای رقابت، بودجه خود را از دولت می گیرد، بنابراین این بودجه شورا، به عنوان جزئی از بودجه دولت تعیین می گردد.

^۱ ماده (۶۲): شورای رقابت تنها مرجع رسیدگی به روبه های ضد رقابتی است و مکلف است رأساً و یا بر اساس شکایت هر شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی از جمله دادستان کل یا دادستان محل، دیوان محاسبات کشور، سازمان بازرسی کل کشور، تنظیم کننده های بخشی، سازمان ها و نهادهای وابسته به دولت، تشکل های صنفی، انجمن های حمایت از حقوق مصرف کنندگان و دیگر سازمان های غیر دولتی، بررسی و تحقیق در خصوص روبه های ضد رقابتی را آغاز و در چهارچوب ماده (۶۱) این قانون تصمیم بگیرد. شورا مکلف است برای رسیدگی به موضوع شکایات، وقت رسیدگی تعیین و آن را به طرفین ابلاغ نماید. طرفین می توانند شخصاً در جلسه حضور یابند یا وکیل معرفی نمایند یا لایحه دفاعیه به شورا تقدیم کنند.

ایالات متحده آمریکا

ایالات متحده آمریکا، موسسات^۱ قوی و محکمی در زمینه الزامات اجرایی قوانین مربوط به رقابت دارد. این کشور با داشتن دو سازمان در زمینه رقابت^۲ در سطح ملی، از دو مدل متفاوت برای اجرای قوانین رقابتی استفاده می کند. اولین سازمان، بخش ضدانحصار دپارتمان قضاوت^۳ نام دارد که بخشی از شاخه اجرایی دولت است. استقرار این سازمان در دپارتمان قضاوت - به جای دپارتمانی که مربوط به سیاست های اقتصادی باشد - الهام گرفته از قانون شرمز^۴ است که بیش از یک قرن پیش به عنوان یک قانون جزایی، برای مقابله با انحصارات تصویب شده است. در این قانون به طور سنتی، برای مقابله با انحصارات، از پیگرد قانونی، به جای تجزیه و تحلیل های سیاستی استفاده شده است.

سازمان دیگر، کمیسیون بازرگانی فدرال^۵ نام دارد. این سازمان یک عضو مستقل است که بین قوه مجریه و قوه مقننه قرار دارد و بودجه آن توسط مجلس تعیین می گردد. یکی از دلایل ایجاد این سازمان، این است که در زمینه سیاست های رقابتی، از تخصص های فنی بیشتری استفاده شود.

از آنجا که برای پرهیز از دوباره کاری ها، مسئولیت های این دو سازمان کاملاً از یکدیگر جدا شده، تعارضی بین این دو سازمان، در طول تاریخ به وجود نیامده است؛ اگرچه در راستای هماهنگی کردن سیاست ها و فعالیت ها با سازمان دیگر، هزینه هایی به هر کدام از این دو سازمان تحمیل شده است.

استقلال و شفافیت هر دو سازمان، با استفاده از روش هایی تضمین شده است. به طور سنتی، بخش ضدانحصار، در تصمیم گیری های خود دارای استقلال است و هیچ گونه تاثیرپذیری از مقامات سیاسی بالاتر در شاخه های اجرایی دولت، ندارد. در مواردی که این سازمان نمی تواند با اختیار خود، دستورات محدود کننده ای وضع کند، باید از یکی از قضات مستقل^۶ فدرال مجوز بگیرد.

استقلال کمیسیون بازرگانی از این موضوع ناشی می شود که اعضای آن برای یک دوره ثابت در پست مورد نظر باقی می مانند و رئیس جمهور نمی تواند به علت مخالفت با سیاست های کمیسیون، هیچ کدام از اعضا را برکنار نماید.

^۱ Institutions

^۲ Competition Agencies

^۳ Antitrust Division of the Department of Justice (DOJ)

^۴ Sherman Act

^۵ Federal Trade Commission (FTC)

^۶ استقلال در قضاوت به این معنی است که قاضی بدون ترس از یا پیش بینی تشویق ها و تنبیه های بعدی، در تصمیم گیری های خود آزاد باشد.

معاونت بررسی های اقتصادی

عدم جهت گیری سیاسی هر سازمان از این واقعیت ناشی می شود که مقامات بالای هر سازمان (اعضای کمیسیون و رئیس بخش ضد انحصار)، توسط رئیس جمهور و با تایید مجلس سنا منصوب می گردند. همچنین رئیس جمهور، رئیس کمیسیون بازرگانی را از میان اعضای آن انتخاب می کند و بیش از سه نفر از پنج نفر اعضای کمیسیون نباید از یک حزب سیاسی باشند.

کانادا

در کشور کانادا، به طور معمول، مامور عالی رتبه^۱ رقابت - که چارچوب فعالیت هایش توسط دفتر رقابت^۲ تهیه و تنظیم می شود - مسئولیت ضمانت اجرایی قوانین رقابت و سیاست های مربوط به آن را بر عهده دارد. دفتر رقابت، بخشی از وزارت نوآوری، علوم و توسعه اقتصادی^۳ کانادا است و مشمول قوانین نظارتی، بودجه ای و قوانین مربوط به کارمندان وزارت مذکور قرار می گیرد. این دفتر، تحقیقات و بررسی های مامور عالی رتبه را اداره می کند و به ارائه توصیه هایی برای انجام دادن فعالیت ها، می پردازد. مامور عالی رتبه به عنوان یک شخص مستقل قانونی، توسط رئیس شورای فدرال^۴ منصوب می گردد^۵. در عمل، این موضوع به این معنی است که انتصاب توسط نخست وزیر و به سفارش وزیر نوآوری، علوم و توسعه اقتصادی انجام می گیرد.

وزیر نوآوری، علوم و توسعه اقتصادی این قدرت را دارد که مامور عالی رتبه را راهنمایی کند^۶ که یک پرونده رسمی را باز کند یا می تواند به منظور قطع روند بررسی یک پرونده، در تصمیم گیری مامور عالی رتبه تجدیدنظر کند؛ ولی این قدرت به ندرت مورد استفاده قرار می گیرد. وزیر مذکور نمی تواند پرونده ای را ببندد یا مامور عالی رتبه را به سمت نتیجه مشخصی، سوق دهد. ارتباطات میان مامور عالی رتبه و وزیر، رسمی است و فقط به ندرت و به منظور پاسخ دادن وزیر به سوالات مجلس در مورد فعالیت های دفتر رقابت، صورت می گیرد.

بر اساس قانون رقابت، مامور عالی رتبه دارای قدرت کامل در تصمیم گیری های مستقل در مورد الزامات اجرایی مربوط به قانون رقابت است و از آنجا که تصمیم نهایی باید در یک دادگاه قضایی گرفته می شود، این استقلال تشدید می شود.

^۱ Commissioner

^۲ Competition Bureau

^۳ Ministry of Innovation, Science, and Economic Development

^۴ Council of The Federation

^۵ شورای فدرال متشکل از روسای دولت ایالات ۱۳ گانه کانادا می باشد.

^۶ Instruct

معاونت بررسی های اقتصادی

دادگاه رقابت^۱، دستگاهی مرکب از اعضای قضایی و حقوقی است که بر اساس قانون رقابت کانادا، به عنوان اولین مرحله تصمیم گیری در مسائل مربوط به رقابت تشکیل شده است. البته ممکن است مامور عالی رتبه، موارد جزایی و سایر موارد مربوط را، به منظور پیگردهای قانونی، به دادگاه عمومی کانادا^۲ ارجاع دهد یا در موارد مدنی، موضوع را پیش از ارجاع به دادگاه رقابت، در یک دادگاه مدنی پیگیری کند.

البته در مورد استقلال مامور عالی رتبه و دفتر رقابت به دو نکته می توان اشاره کرد: اولاً قرار گرفتن دفتر مذکور به عنوان جزئی از یکی از وزارت های کشور، مامور عالی رتبه را برای حمایت از منافع دولت ترغیب می کند، ثانياً وابستگی دفتر به وزارت نوآوری، علوم و توسعه اقتصادی به لحاظ تامین مالی و کارمندان، باعث می شود به جای اینکه دفتر، به سیاست گذاری در مورد وزارت مذکور پردازد، در جهت منافع آن حرکت کند.

ایتالیا

سازمان ضدانحصار ایتالیا^۳، یک سازمان کارشناسی جدا از ساختار دولت است که آزادی گسترده ای در انجام فعالیت ها و استقلال محکمی در تصمیم گیری های خود دارد. سازمان مذکور در زمینه تحقیق و بررسی، سیاست گذاری و پیگرد های قانونی مربوط به موضوعات رقابت، هیچ گونه مشارکتی با وزارت (صنعت) ایتالیا ندارد.

سازمان ضدانحصار دارای پنج عضو است که توسط مجلس، برای مدت هفت سال منصوب می شوند که این مدت قابل تجدید شدن نیست. اعضای سازمان مذکور در این هفت سال تعهد خدمت تمام وقت دارند و در این مدت اجازه ندارند که پست دیگری داشته باشند یا فعالیت تخصصی دیگری انجام دهند.

به جز انتصاب اعضای سازمان، قانون رقابت، در مورد هیچ کدام از تصمیم گیری های کلی و جزئی، جای هیچ گونه تاثیر گذاری یا کنترل سیاسی باقی نگذاشته است.

بودجه سازمان ضدانحصار، به طور جداگانه و با تایید مجلس و بر اساس نرخ تورم، تعیین می شود، بنابراین هیچ وزارتی از این طریق نیز نمی تواند فشار غیرمستقیمی بر سازمان مذکور وارد کند.

^۱ Competition Tribunal

^۲ Attorney General of Canada

^۳ Italian Antitrust Authority

✓ نروژ

سازمان رقابت نروژ^۱ مسئولیت ضمانت اجرایی قوانین مربوط به رقابت را در کشور نروژ بر عهده دارد. این سازمان دارای استقلال در تصمیم گیری است. وزارت کار و امور دولتی^۲ نروژ چارچوب اداری و اجرایی سازمان مذکور را تهیه می کند، ولی در هیچ موردی، نمی تواند دستور خاصی را صادر کند. تا پیش از سال ۲۰۰۴، وزارت، اختیار قانونی داشت که برای سازمان رقابت دستور خاصی را صادر کند یا در موارد مشخصی، به طور جداگانه تصمیم گیری کند. اما پس از تصویب قانون رقابت نروژ در سال ۲۰۰۴، دولت ممکن است به سازمان رقابت سفارش کند که در مورد خاصی، به انجام فعالیت پردازد، ولی نمی تواند در مورد نحوه تصمیم گیری، الزامی برای سازمان ایجاد کند.

البته وزارت این اختیار را دارد که حتی بدون درخواست طرفین مذاکره (سازمان رقابت و یک بنگاه خاص)، در صورت اشتباه بودن^۳ تصمیم گیری سازمان رقابت، آن را رد کند، اگرچه باید اثبات کند که این تصمیم گیری براساس قانون، اشتباه بوده است. در گذشته، بسیاری از تصمیمات سازمان رقابت، تحت تاثیر مخالفت های وزارت قرار می گرفت و حتی ممکن بود این تصمیمات، به دلایلی به غیر از موارد مربوط به رقابت، مانند سیاست های محلی، رد شود.

اگرچه در قانون مربوط به رقابت سال ۲۰۰۴، این فرآیند بهبود بخشیده شده است، ولی همچنان ممکن است، ملاحظات مربوط به رقابت در اقتصاد، تحت تاثیر وجود منافع دیگر، در حاشیه قرار بگیرد. در یکی از مواد این قانون تصریح شده است، در مواردی که مربوط به منافع عمومی است یا منافی وجود دارد که از اهمیت زیادی برخوردارند، دولت می تواند قانون و تصمیم سازمان رقابت را نقض کند، به شرکت های ادغام شده ای^۴ که فعالیت آن ها توسط سازمان رقابت متوقف شده، اجازه فعالیت دهد یا تعیین کند که کدام یک از این شرکت ها اجازه فعالیت دارند.

بنابراین می توان مشاهده کرد که تغییراتی که در قانون رقابت سال ۲۰۰۴ اعمال شده است، به دخالت های سیاسی در تصمیم گیری ها پایان نمی دهد و در تاسیس یک سازمان کارشناسی و مستقل، که ضمانت اجرایی تصمیم گیری های مربوط به رقابت را بر عهده داشته باشد، ناتوان است.

^۱ Norwegian Competition Authority (NCA)

^۲ Ministry of Labor and Government Administration

^۳ Invalid

^۴ Mergers

ترکیه

قانون حمایت از رقابت که در اواخر سال ۱۹۹۴ در کشور ترکیه تصویب شد، به ایجاد سازمان رقابت ترکیه^۱ به عنوان یک سازمان اجرایی مستقل ضدانحصار منجر شد و در این سازمان، یک هیات رقابت^۲، برای پرداختن به مسائل و سیاست گذاری تشکیل شد. رئیس هیات، رئیس سازمان رقابت نیز هست و مانند یک مدیر اجرایی عمل می کند.

هیات رقابت شامل یازده عضو است (شامل رئیس هیات نیز می شود) که به صورت تمام وقت خدمت می کنند. اعضای هیات، به مدت شش سال، به صورت ثابت^۳، منصوب می شوند و این مدت زمان قابل تجدید شدن نیز هست.

قانون رقابت، مکانیزم پیچیده ای را برای انتصاب اعضای هیات در نظر گرفته، به طوری که ترکیبی از بدنه کارشناسی و پاسخگویی سیاسی^۴ ایجاد شود. اعضای مذکور از میان کسانی که از طرف سازمان های مختلف، نامزد شده اند، توسط دولت منصوب می گردند. هر سازمان، برای یک پست موجود در هیات رقابت، دو نفر را به عنوان نامزد به دولت معرفی می کند و دولت نیز یک نفر را از میان آن ها انتخاب می کند. لازم نیست افرادی که از طرف هر سازمان به عنوان نامزد انتخاب می شوند، جزو کارکنان آن سازمان باشند. وزارت بازرگانی و صنعت می تواند برای دو پست در هیات رقابت، نامزدهای خود را انتخاب کند و پنج سازمان دیگر (شامل وزارت کشور، دادگاه تجدیدنظر^۵، شورای دولت^۶، هیات بین دانشگاهی^۷ و انجمن کسب و کار^۸)، هر کدام برای یک پست، نامزدهای خود را معرفی می کنند. چهار پست باقی مانده نیز توسط خود هیات رقابت تعیین می شوند که نیمی از آن ها باید از کارشناسان سازمان رقابت باشند. رئیس هیات نیز توسط دولت، از میان کسانی که توسط هیات تعیین شده اند، منصوب می گردد.

^۱ Turkish Competition Authority (TCA)

^۲ Competition Board

^۳ Fixed Terms of Six Years

^۴ Political Responsiveness

^۵ Court of Appeals

^۶ Council of State

^۷ Inter-University Board

^۸ Statutorily-Created Business Association

^۹ اتحادیه اتاق ها و مبادلات ترکیه (Turkish Union of Chambers and Exchanges)

معاونت بررسی های اقتصادی

قانون رقابت ترکیه تصریح می کند که سازمان رقابت باید مستقل باشد، به این معنی که هیچ ارگان^۱، سازمان^۲، شرکت^۳ یا شخصی نمی تواند برای تاثیر گذاشتن بر تصمیم نهایی، دستور خاصی را به سازمان مذکور ارائه دهد، همچنین طبق قانون خدمات شهری^۴ هیچ کدام از اعضای سازمان رقابت نباید جزو احزاب سیاسی باشند. اگرچه ماده بیست قانون رقابت بیان می کند که سازمان رقابت ترکیه به وزارت بازرگانی و صنعت وابسته است، ولی در همان ماده قید می شود که سازمان رقابت، یک شرکت قانونی جدا از دولت است و از استقلال اداری و مالی برخوردار است.

از آنجا که درآمد سازمان رقابت، به صورت درصد ثابتی از کارمزدهایی که توسط شرکت های خصوصی به دولت پرداخت می شود^۵، تعیین شده است، استقلال سازمان مذکور توسط ملاحظات بودجه ای وزارت بازرگانی و صنعت، نمی تواند مورد تهدید قرار بگیرد.

نکته ای که وجود دارد این است که اگرچه دولت، در مورد فعالیت هایی که مربوط به ضمانت اجرایی قانون رقابت است، در میزان هزینه کرد سازمان رقابت، دخالتی نمی کند، ولی برخی از هزینه های خاص را می تواند کنترل کند؛ به عنوان مثال، تمام سازمان های عمومی در ترکیه ملزم هستند که برای استخدام نیروی های جدید، از دولت مجوز بگیرند و برای سفرهای خارج از کشور کارکنان خود، شامل سفرهای تحصیلی، تاییدیه دولت را داشته باشند.

چین

قانون ضد انحصار^۶ چین، شورای دولت (دولت مرکزی^۷) را موظف به تشکیل یک کمیسیون ضدانحصار^۸ و دادن دادن اختیارات به آن کمیسیون به منظور ضمانت اجرایی قوانین مربوط به رقابت کرده است. اختیارات و مسئولیت های کمیسیون مذکور شامل ساماندهی، هماهنگی و ارائه خطوط کلی فعالیت های مربوط به ضدانحصار، تحقیقات، طراحی سیاست ها، بررسی و ارزیابی شرایط کلی رقابتی کشور است.

از آنجا که یک کمیسیون نظارتی تنها با یک بدنه اجرایی، کارایی اندکی برای انجام تمام مسئولیت هایش دارد، ایجاد یک کمیسیون ضدانحصار که بتواند از عهده تمام وظایف محول شده به آن برآید، نیازمند تقسیم مسئولیت ها

^۱ Organ

^۲ Authority

^۳ Entity

^۴ Civil Service Law

^۵ کارمزدهایی که شرکت هایی که تازه تاسیس می شوند، برای ثبت سرمایه و شرکت های تاسیس شده، برای افزایش سرمایه، باید به دولت بپردازند.

^۶ Anti-Monopoly Law (AML)

^۷ Central Government

^۸ Anti-Monopoly Commission

معاونت بررسی های اقتصادی

در سه دستگاه مختلف است. بنابراین سه دستگاه در کشور چین شامل اداره دولتی صنعت و بازرگانی^۱، کمیسیون توسعه ملی و اصلاحات^۲ و وزارت بازرگانی^۳ که توسط دولت مرکزی این کشور به عنوان سه بدنه اصلی کمیسیون کمیسیون ضدانحصار تشکیل شده اند، متولی ضمانت اجرایی قوانین و مقررات مربوط به رقابت هستند و ساختار سازمانی آن ها توسط دولت مرکزی تعیین می گردد.

اداره دولتی صنعت و بازرگانی مسئول بسیاری از جنبه های نظارتی بازار مانند ثبت شرکت ها، رقابت، حمایت از مصرف کننده، فعالیت های بازاریابی، تبلیغات و علائم تجاری است. اداره مذکور، مستقیماً به عنوان قسمتی از شورای دولت محسوب می شود و رئیس و چهار معاون آن توسط دولت منصوب می شوند. این اداره از قسمت های مختلفی تشکیل شده است که دارای وظایف متفاوتی می باشند. دایره تجارت عادلانه^۴ مسئول توسعه و ضمانت اجرایی قوانین، مقررات و دستورات مربوط به ممنوعیت انحصار و رقابت ناعادلانه است؛ همچنین مسئولیت انجام بررسی های مربوط به فروش کالاهای قاچاق را نیز بر عهده دارد. دفتر ضد رقابت ناعادلانه^۵ مسئول قوانین مربوط به به فعالیت های تجاری ناعادلانه است و در نهایت، دفتر ضدانحصار^۶ مسئولیت قوانین مربوط به فعالیت هایی را بر عهده دارد که منجر به محدود شدن رقابت می گردند.

دپارتمان نظارت قیمتی کمیسیون توسعه ملی و اصلاحات، مسئولیت بررسی قوانین مربوط به قیمت گذاری و تعیین شرایط قیمت گذاری انحصاری را بر عهده دارد و باید به بررسی و انجام اقدامات لازم در خصوص نقض قوانین، از جمله قیمت گذاری بر خلاف آنچه که توسط مقررات تعیین شده، بپردازد. همچنین دپارتمان مذکور مسئول پیش بینی و طراحی سیاست ها، ارزیابی هزینه کالاهای مهم کشاورزی و قیمت گذاری کالاهای اساسی می باشد.

وزارت بازرگانی بر توسعه بازار داخلی و تجارت بین المللی نظارت می کند. مسئولیت های آن شامل نظارت بر انجمن های صنعتی^۷، ایجاد و توسعه بازارهای گوناگون در مناطق روستایی، استانداردسازی بازارهای کالا در مناطق مناطق شهری، ایجاد اصلاحات در بخش های خاص مانند بخش توزیع و بررسی اختلافات ایجاد شده در تجارت بین المللی است. تا پیش از سال ۲۰۰۴، برخی از وظایف مذکور توسط وزارت سابق تجارت خارجی و

^۱ State Administration of Industry and Commerce (SAIC)

^۲ National Development and Reform Commission (NDRC)

^۳ Ministry of Commerce (MOFCOM)

^۴ Fair Trade Bureau

^۵ Anti Unfair Competition Office

^۶ Anti-Monopoly Office

^۷ Industrial Associations

معاونت بررسی های اقتصادی

همکاری های اقتصادی^۱ و کمیسیون اقتصاد و تجارت دولت^۲ و برخی دیگر از وظایف توسط کمیسیون سابق برنامه ریزی دولت^۳ انجام می گرفت. در نوامبر ۲۰۰۴، دپارتمان پیمان نامه و قانون^۴ وزارت بازرگانی چین، به تاسیس دفتر دفتر بررسی های ضدانحصار^۵ پرداخت و مسئولیت سیاست های مربوط به رقابت، به این دفتر سپرده شد.

جمع بندی

اطلاعات مربوط به سازمان های مسئول ضمانت اجرایی قوانین رقابت و ضدانحصار در کشورهای مورد بررسی، در جدول (۱)، به طور خلاصه بیان شده است.

^۱ Former Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation (MOFTEC)

^۲ State Economic and Trade Commission (SETC)

^۳ Former State Planning Commission

^۴ Department of Treaty and Law

^۵ Anti-Monopoly Investigation Office

جدول (۱): سازمان های رقابت، روش انتصاب اعضا و میزان استقلال سازمان های مذکور در کشورهای منتخب

نام کشور	نام سازمان	روش انتصاب اعضا یا رئیس سازمان	استقلال سازمان	
			بودجه سازمان	سایر موارد
آمریکا	۱. بخش ضد انحصار دپارتمان قضاوت ۲. کمیسیون بازرگانی فدرال	انتصاب رئیس بخش ضد انحصار و اعضای کمیسیون، توسط رئیس جمهور و با تایید مجلس سنا	۱. بخش ضد انحصار: بودجه دولتی ۲. کمیسیون بازرگانی فدرال: بودجه دولتی	۱. بخش ضد انحصار: استقلال در تصمیم گیری و عدم تاثیرپذیری از مقامات سیاسی بالاتر در شاخه های اجرایی دولت ۲. کمیسیون بازرگانی فدرال: باقی ماندن اعضا در پست مورد نظر برای یک دوره ثابت و عدم توانایی رئیس جمهور در برکناری اعضا
کانادا	دفتر رقابت - مامور عالی رتبه دفتر رقابت	انتصاب مامور عالی رتبه توسط نخست وزیر و به سفارش وزیر صنعت	بودجه وزارت صنعت	✓ عدم توانایی وزیر صنعت نسبت به بستن یک پرونده یا سوق دادن مامور عالی رتبه به سمت یک نتیجه مشخص، ✓ قدرت مامور عالی رتبه در تصمیم گیری های مستقل مربوط به الزامات اجرایی قانون رقابت و تصمیم گیری نهایی توسط یک دادگاه قضایی ✓ قرار گرفتن دفتر رقابت به عنوان جزئی از وزارت نوآوری، علوم و توسعه اقتصادی و ترغیب شدن مامور عالی رتبه برای حمایت از منافع دولت
ایتالیا	سازمان ضد انحصار ایتالیا	انتصاب اعضای سازمان ضد انحصار توسط مجلس	تعیین بودجه سازمان ضد انحصار، جدا از دولت، با تایید مجلس و بر اساس نرخ تورم	✓ عدم مشارکت سازمان ضد انحصار با هیچ یک از وزارت های کشور ایتالیا در زمینه تحقیق و بررسی، سیاست گذاری و پیگرد های قانونی مربوط به موضوعات رقابت ✓ آزادی گسترده در انجام فعالیت ها و استقلال محکم در تصمیم گیری ها

معاونت بررسی های اقتصادی

استقلال سازمان		روش انتصاب اعضاء یا رئیس سازمان	نام سازمان	نام کشور
سایر موارد	بودجه سازمان			
<ul style="list-style-type: none"> ✓ استقلال در تصمیم گیری توسط سازمان رقابت ✓ عدم توانایی وزارت کار و امور دولتی در صادر کردن دستورات خاص ✓ اختیار وزارت کار و امور دولتی نسبت به رد کردن تصمیمات سازمان رقابت در صورت اثبات اشتباه بودن آن تصمیم گیری بر اساس قانون ✓ اختیار دولت نسبت به نقض تصمیمات سازمان رقابت در موارد مربوط به منافع عمومی و مواردی که از اهمیت زیادی برخوردارند	تعیین بودجه سازمان رقابت به عنوان جزئی از بودجه دولت	تهیه چارچوب اداری سازمان رقابت توسط وزارت کار و امور دولتی نیروژ	سازمان رقابت نیروژ	نیروژ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ استقلال سازمان رقابت ترکیه بر اساس قانون رقابت و عدم توانایی هیچ ارگان، سازمان، شرکت یا شخص خاصی نسبت به تاثیر گذاری بر تصمیمات سازمان رقابت ✓ معرفی سازمان رقابت در قانون رقابت به عنوان یک شرکت جدا از دولت و برخوردار از استقلال اداری و مالی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ درصد ثابتی از کارمزدهایی که توسط شرکت های خصوصی به دولت پرداخت می شود ✓ دولت می تواند در موارد مشخصی مانند استخدام نیروی جدید یا مسافرت های خارجی کارکنان سازمان رقابت، هزینه های سازمان را کنترل کند.	انتصاب اعضای هیات رقابت توسط دولت، از میان نامزدهای معرفی شده از طرف سازمان های معین دولتی و خصوصی و انتصاب سایر اعضای هیات رقابت توسط خود هیات و انتصاب رئیس هیات، توسط رئیس جمهور، از میان نامزدهای معرفی شده از طرف هیات رقابت	سازمان رقابت ترکیه - هیات رقابت	ترکیه
تشکیل و انتصاب اعضا توسط دولت	بودجه دولتی	تعیین ساختار سازمانی توسط دولت	کمیسیون ضد انحصار: ۱. اداره دولتی صنعتی و بازرگانی ۲. کمیسیون توسعه ملی و اصلاحات ۳. وزارت بازرگانی	چین

معاونت بررسی های اقتصادی

استقلال سازمان		روش انتصاب اعضاء یا رئیس سازمان	نام سازمان	نام کشور
سایر موارد	بودجه سازمان			
ترکیب اعضای شورای رقابت به نفع بخش دولتی است، به طوری که از ۱۵ نفر اعضای شورا، هفت نفر از بخش دولتی، دو نفر از قوه قضاییه و سه نفر از مجلس شورای اسلامی (به عنوان ناظر) و تنها دو نفر از بخش خصوصی (اتاق بازرگانی ایران و اتاق تعاون) حضور دارند.	بودجه دولتی	سه نماینده مجلس، دو قاضی از دیوان عالی کشور، دو صاحب نظر اقتصاد، یک حقوق دان، دو صاحب نظر در تجارت، یک صاحب نظر در صنعت، یک صاحب نظر در خدمات زیربنایی و یک متخصص امور مالی است که به ترتیب توسط مجلس شورای اسلامی، رئیس قوه قضاییه، وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر دادگستری، وزیر بازرگانی، وزیر صنایع و معادن، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزیر امور اقتصادی و دارایی انتخاب می گردند. همچنین یک نفر نیز از طرف اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و یک نفر نیز از طرف اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران	شورای رقابت	ایران

منبع: سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^{۵۲}^{۵۲} Organization For Economic Co-Operation and Development (OECD)

منابع:

۱. وبگاه شورای رقابت

۲. OECD, ۲۰۰۴, United States, Report on Competition Laws and Institutions
۳. OECD, ۲۰۰۴, Canada, Report on Competition Laws and Institutions
۴. OECD, ۲۰۰۴, Italia, Report on Competition Laws and Policy
۵. OECD, ۲۰۰۴, Norway, Report on Competition Laws and Institutions
۶. OECD, ۲۰۰۵, Turkey, Competition Law and Policy In Turkey
۷. OECD, ۲۰۰۹, China, OECD Reviews of Regulatory Reform
۸. OECD, Regulatory Reform In Norway